

**МОВЛЕННЄВА І МОВНА КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ:
ТЕОРЕТИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОЕКЦІЯ**

Резюме

У змістовому наповненні статті викладені теоретичні підходи до визначення «мовна компетентність» та «мовленнєва компетентність». Розкриті загальні властивості цих феноменів. Сформульований авторський підхід до визначення цих дефініцій.

Метою дослідження є теоретичне дослідження психології розвитку становлень понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність» та формулювання авторського підходу до визначення цих дефініцій.

Мету екстрапольовано в потребу теоретичного обґрунтування авторського підходу до визначення цих понять. Висвітлено процес розвитку цих феноменів. Визначено загальні властивості понять, їх взаємодію та взаємозалежність.

Проаналізовано кореляцію понять «ключові компетенції», «компетенція», «компетентність».

Процедура дослідження передбачала використання методів аналізу і синтезу, індукції і дедукції, з метою формулювання авторського підходу до визначення понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність». Така методологія надала можливість визначити основні підходи інших науковців до означених дефініцій. Виявлено, що заявлені визначення досліджених дефініцій мають загальні властивості. Визначено, що мовна та мовленнєва компетентності взаємопов'язані між собою як частина та ціле.

Результатом дослідження стало констатування загальних властивостей феноменів «мовна компетентність» і «мовленнєва

компетентність» та формулювання авторського підходу до визначення цих дефініцій.

У висновках підсумовано, які загальні властивості мають визначення категорій «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність». Сформульовано авторське визначення цих понять. Підсумовано, що мовна та мовленнєва компетентності взаємопов'язані між собою, і одна є частиною іншої.

Ключові слова: *компетенція; ключові компетенції; компетентність; мовна компетентність; мовленнєва компетентність.*

Вступ. Сьогодення диктує нам вимоги щодо глобалізації в усіх сферах життя. Не виключенням є напрямок освітньої діяльності. Вища освіта відіграє провідну роль у соціальних політиках всіх держав Європи. Перебудова структури освітнього комплексу України, під впливом вимог Болонського процесу, потребує нових підходів до структури, організації та результатів навчання. Питання розвитку мовної та мовленнєвої компетентності стає однією з компетенцій, яку людина повинна розвиваються на протязі усього життя. Необхідність розуміння психології витоків та процесу становлення цих понять обумовили вибір теми дослідження.

Значну увагу дослідженню мовної та мовленнєвої компетентності приділили такі науковці: Г. Селевко, Н. Хомський, О. Шахнарович, Ю. Сорокін, Є. Тарасов, А. Василевич, А. Іванова, І.Зімня, Н. Шумарова, О. Леонтєв, О. Демська-Кульчицька, А. Богуш, О. Кучерук, О. Залевська, С. Макеєва, В. Лапіна, Т. Іванчикова, М. Манаєнкова, Л. Кириліна, Н. Лопатинська, О. Корніяка, Л. Бутакова та ін.

Мета - теоретично дослідити психологію розвитку становлень понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність» та обґрунтувати формулювання авторського варіанту цих дефініцій.

Завдання:

- проаналізувати онтогенез понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність»;
- розкрити загальні властивості визначення цих феноменів;
- сформулювати авторський варіант понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність».

Методи. Методологічним інструментарієм дослідження стали теоретико-методологічні методи аналізу і синтезу, індукції і дедукції.

Результати. В сучасних умовах трансформації суспільства в Європі постає проблема сприяння соціалізації людини. Задачею кожної країни стала підтримка людей в набутті навичок та компетенцій, що необхідні для їх самореалізації, здоров'я, соціальної інтеграції та працевлаштування. Для вирішення цих питань в Європейському освітньому просторі, Європейським парламентом та Радою Європейського Союзу була прийнята Рекомендація про ключові компетенції для безперервного навчання. Ключові компетенції - це ті компетенції, які необхідні всім людям для самореалізації та розвитку, можливості працевлаштування, соціальної інтеграції, сталого способу життя, успішного життя в мирних суспільствах, свідомого управління життям та активної громадянської позиції. Ключові компетенції складаються з компетенцій, які вважаються однаково важливими. Однією з таких компетенцій, що розвиваються на протязі усього життя, шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, є мовна. Згідно цієї програми, ця компетенція визначає здатність правильно і ефективно використовувати різні мови для спілкування. Вона відображає здатність розуміти, виражати та інтерпретувати концепції, думки, почуття, факти та думки як в усній, так і в письмовій формі (аудіювання, говоріння, читання та письмо) у відповідному діапазоні: соціальних та культурних контекстів, відповідно до ваших бажань або потреб. Мовна компетенція відображається у здатності бути посередником між різними мовами (Council Recommendation on Key competences for Lifelong Learning, 2018).

В Україні, у вищій освіті, компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, яка визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність, і відповідно відокремлюється три основні види компетентностей (Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, 2017):

1. Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

2. Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

3. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Сучасні дослідження відокремили поняття «мовна компетентність», та «мовленнєва компетентність». Однак між ними існує чіткий взаємозв'язок та взаємозалежність. Тому є актуальним простежити розвиток формування понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність».

Одним з перших дав визначення «мовної компетенції» Н. Хомський. Він протиставив його за змістом терміну «використання мови» (Хомський, 1972). За його підходом, мовна компетенція- це «ідеальне знання мовця-слухача про свою мову». Тобто, необхідно спочатку зрозуміти, що таке мова, для яких цілей вона використовується, в потім з'ясувати що таке мовна компетенція. За визначенням Н. Хомського, мовна компетентність– це «знання мови, як абстрактної системи, що лежить в основі поведінки, система, що складена з правил, які взаємодіють з метою завдання форми та внутрішнього значення потенційно нескінченної кількості пропозицій» (Хомський, 1972: 84). За його підходом основним критерієм володіння мовою є можливість утворювати

нескінченну кількість речень-висловів із визначених мовних елементів. Тобто мовна компетентність – це знання не мови, а її правил та співвідношень. Він відокремлює три основні компоненти мовної компетентності: синтаксичний, фонологічний, семантичний.

Підтримуючи його думку, О. Шахнарович, Ю. Сорокін та Є. Тарасов відокремлюють наступні структурні частини мовної компетентності: фонетичну, лексичну, граматичну. На їх думку, фонетична компетенція – це правильна вимова всіх звуків та звукосполучень ділової мови, відповідно до орфоепічних норм, добре розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонemi, крім того володіння засобами інтонаційної виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічний наголос тощо). Лексична компетенція – це наявність певного запасу слів у межах професії, здатність до адекватного використання та доречного вживання образних виразів, фразеологічних зворотів. Граматична компетенція – це наявність навичок щодо правильності вживання граматичних форм рідної та іноземної мови відповідно до законів і норм граматики (рід, число, відмінок тощо) (Шахнарович, Сорокін, & Тарасов, 1979).

Ю. Апресян аналізуючи критерії засвоєння мови говорить про наявність навичок:

- володіння мовою, яка виокремлюється у сполученні слів згідно норм синтаксичної, лексичної та семантичної сполучуваності, з набуттям семантичних властивостей речень;
- можливість в процесі говоріння здійснювати синонімічну заміну речень;
- при сприйнятті речень здійснювати семантичну ідентичність речень, що є різними за формою;
- освоєння навички з побудови тексту, що має прихований глибинний зміст та відповідно сприймати такий текст.

Він вважає мовну компетенцію - вмінням виражати заданий зміст різними способами: вмінням отримувати сенс із вимовленого; вмінням відрізнити

правильні, у мовному відношенні, висловлювання від неправильних (Апресян, 1980).

Підтримують його думку про наявності не тільки знань, а і умінь А. Василевич та А. Іванова. Вони визначають мовну компетентність як сукупність конкретних вмінь, які необхідні для здійснення мовленнєвих контактів членів мовної співдружності, а також необхідні для оволодіння мовою (Василевич, 1983; Іванова, 1989).

Від знань до вимог дії переходить І. Зімня. Вона вважає, що до мовної компетентності відноситься наступні види мовної діяльності: слухання, говоріння, писання, читання (Зімня, 1989).

Н. Шумарова додає до чинників компетентності психологічні та соціальні вимоги. Вона вважає, що мовна компетентність – це складний феномен, «в якому корелюють три види чинників: - лінгвістичні, психо- та соціолінгвістичні, є процесом і результатом розвитку мовної здатності й мовної здібності під впливом зовнішнього соціокультурного середовища та внутрішніх власних потреб особистості» (Шумарова, 1994: 8).

Додає вимогу, щодо сприйняття інформації, О. Леонт'єв. На його думку, мовна компетентність є переліком вмінь, які зіставляються з мовними одиницями - умінням володіння лексикою, граматиною, адекватно приймати і породжувати текст (Леонт'єв, 1997).

Підтримує його думку О. Демська-Кульчицька. Вона визначає мовну компетентність як «імпліцитне знання (імпліцитну обізнаність), що уможливорює мовцеві змогу розуміти і творити кожного разу нові речення (фрази), відрізняючи граматично правильні від неправильних, перефразовуючи їх, творячи синонімічні конструкції, без зміни змісту висловлювання, розпізнавати багатозначність» (Демська-Кульчицька, 2002: 227).

Підтримуючи висновки І. Зімньої, вважаємо, що мовленнєва компетентність відрізняється так само від мовної, як відрізняється мова від мовлення, тобто мова є системою знаків для передачі змісту, використання

яких окремим суб'єктом для формування і формулювання думки створює мовлення. От же мовленнєва компетентність є більш ширшою, і до її складу входить мовна компетентність (Зимня, 2010).

А. Богуш, Н. Гавриш, О. Корніяка, О. Кучерук також виокремили мовну компетентність як підґрунття розвитку мовленнєвої (Богуш & Гавриш, 2007; Кучерук, 2007; Корніяка, 2016).

О. Залевська також відокремлює мовну та мовленнєву компетентність. Вона виділяє градації оволодіння мовою: знання мови (мовна компетенція), володіння мовою (мовленнєва компетенція), користування мовою (комунікативна компетенція). На її думку, мовленнєва компетентність відображає лише потенційні можливості індивіда у створенні відповідного висловлювання, тобто лише передумови до здійснення висококваліфікованої професійно-мовленнєвої діяльності. Мовленнєва компетентність підтверджує засвоєння знань та можливість їх застосування у мовленнєвій діяльності. Тобто відбувається відмежування мовленнєвої компетенції, як показника потенційно отриманих знань від мовної діяльності, яка виступає інтенцією мовленнєвої компетенції (Залевська, 2007).

А. Богуш та Н. Гавриш розглядають мовну компетентність як засвоєння і усвідомлення мовних норм (фонетичних, граматичних, лексичних, орфоепічних), а у мовленнєвій компетентності виділяють лексичну, фонетичну, діалонолігічну та комунікативну складові. Тобто до мовленнєвої компетентності відносяться уміння з основних видів мовленнєвої діяльності-слухання, говоріння, читання, письмової діяльності. На їх думку «мовленнєва компетентність – це вміння адекватно й правильно використовувати мову на практиці (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), керуватися при цьому як мовними, так і позамовними (міміка, жести, рухи) та інтонаційними засобами виразності мовлення» (Богуш & Гавриш, 2007:75).

Розділяючи їх думку, щодо використання мовної компетентності на практиці, Г. Селевко вважає, що мовленнєва компетентність - уміння вступати

в комунікацію з метою бути зрозумілим, володіння вміннями спілкування (Селевко, 2005: 19).

Зробивши онтогенез визначень, можна підсумувати, що основними властивостями феномену «мовна компетентність» є:

1. Знання про мову, знання її лексики, граматики, фонетики, семантики.
2. Знання правил вираження розумового змісту за допомогою засобів даної мови.

Виходячи з цього, можна обґрунтувати, що мовна компетентність - це знання базових мовознавчих понять, правил, за якими породжуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація.

Взаємозв'язок з мовною компетентністю, у своїх дослідженнях, підкреслює О. Кучерук, вона вважає мовленнєву компетентність внутрішнім інтегрованим новоутворенням мовної особистості. Ефективність формування мовленнєвої компетентності зумовлюється відповідністю форм, методів і технологій навчання, з одного боку, а з іншого – віковими та індивідуально-психологічними особливостями. Отже до мовленнєвої компетентності відносяться мовленнєво-розумові операції (індуктивні (синтез, класифікація, поділ на сегменти, заміна мовних засобів, доповнення синтаксичних конструкцій, асоціації); дедуктивні (аналіз, порівняння, узагальнення спільних і відмінних ознак)); аналітико-синтетичні мовленнєві чинники (мовні і мовленнєві здібності, контекст і мовленнєва ситуація, мотиви і цілі мовлення, інтенція мовлення, вибір мовних і невербальних засобів, планування змісту мовлення, асоціативний аспект мислення, індивідуально-психологічні особливості носія мови); закономірності ефективної мовленнєвої поведінки (взаємозв'язок мовлення з усіма функціональними механізмами людської психіки (пізнавальними і емоційними); взаємозв'язок між семантичним змістом і синтаксичною формою висловлювання (речення)) (Кучерук, 2007).

Т. Шмельова робить акцент на ситуативному підході до мовленнєвої компетентності. На її думку - це рівень володіння основними вміннями та

навичками всіх видів мовної діяльності у життєво важливих для конкретної ситуації сферах і жанрах спілкування, та може бути відокремлена у відповідності до критеріїв:

- ролі (автор, породжуючи висловлювання, виконує рецептивну роль, де адресат, сприймаючи автора, грає креативну роль;

- фактури (основні фактурні різновиди: усне мовлення; письмове мовлення; технічне мовлення (телеграфне, радійне, телефонне, телевізійне, комп'ютерне);

- сфери (диференціація на побутову, ділову, наукову, політичну, конфесійну, естетичну, художню, витончену);

- жанру (у кожній сфері мовлення власний репертуар мовних жанрів) (Шмельова, 1997).

Додає у визначення особистісний критерій Л. Кириліна. Вона характеризує мовленнєву компетентність як комплекс знань, умінь, навичок, що необхідні для породження власних програм мовної поведінки, адекватним цілям, сферам, ситуаціям спілкування, що включає:

- знання основних понять лінгвістики мови – стилі, типи мови; будова опису, міркування, оповідання; способи зв'язку слів та речень у тексті;
- вміння та навички аналізу тексту;
- комунікативні вміння - вміння та навички мовного спілкування стосовно різних сфер і ситуацій спілкування з урахуванням адресата та стилю (Кириліна, 2005).

Т. Іванчикова визначає мовленнєву компетентність як набір знань, умінь і навичок, що дає можливість виділити наявність таких базових характеристик: когнітивної складової (комплексу знань, орієнтованих на засвоєння) та операційної складової (характеризує вміння) (Іванчикова, 2010). Мовленнєва компетентність суб'єкта є регулятором мовної поведінки, заснованим на комплексі здібностей:

- а) «чути» інтенції співрозмовника;

- б) усвідомлювати доцільність конструктивних цілей;

- в) уміти програмувати конструктивну стратегію комунікації;
- г) керувати комунікацією у межах дискусії.

На її думку, мовна компетентність актуалізує системне розуміння мови як результату діяльності суб'єкта, що спирається на комплекс навичок та умінь. Вона представляє систему навичок та умінь, що структуровані за рівнями:

1. Вербально-семантичний (нульовий) рівень. Він відображає готовність до номінацій (це по суті основа семіотичної діяльності, що спирається на важливу можливість асоціації слова, звукового комплексу з предметом); готовність до рецепції лексики; готовність здійснювати вибір слів; володіння спеціальною термінологією певної галузі знань; готовність використовувати інонаціональну лексику. Для цього необхідно наявність вмінь: готовність до рецепції граматичних структур; готовність до мовлення; каліграфічну готовність; володіння нормами орфографії; готовність до писемного мовлення; готовність розуміти та відтворювати у мові значне багатство засобів вираження. Для проходження цього рівня необхідно відповідати вимогам до: якості читання; готовність виробляти та сприймати тексти повсякденного використання (тобто володіння «повсякденною мовою»); готовність до монологічного виступу; володіння темпом спонтанної мови

2. Тезаурусний (перший) рівень. Він відображає: готовність дати визначення поняттям, що використовуються; готовність шукати, отримувати, розуміти та переробляти необхідну інформацію в текстах (з опорою на ключові слова, дескриптори, поняття; готовність використовувати поняття для зіставлення. Для цього необхідно наявність вмінь: надавати висловлюванню модального забарвлення; можливість розгорнути аргументації, можливість поєднати репліки у діалозі; можливість до імпровізації мови. Для проходження цього рівня необхідно відповідати вимогам: використовувати мову; готовність до інформуючої та оцінної передачі змісту іншої мови; можливість рефлектувати з приводу фактів мови (мовна свідомість, що виявляється в оцінці плану вираження свого та чужого мовлення); можливість створювати та використовувати універсальні (генералізовані) висловлювання.

3. Мотиваційно-прагматичний (другий) рівень. Він відображає діяльно-комунікативні потреби, а саме: готовність враховувати у спілкуванні «чинник адресата», його ступінь поінформованості; готовність проводити раціональне розміщення елементів висловлювання у час; готовність керувати спілкуванням; готовність цілеспрямовано будувати висловлювання, досягають заданого ефекту, тобто. які володіють необхідним заходом впливу. Для цього необхідно наявність вмінь: можливість оперувати підмовою розмовної мови; готовність користуватися різними конкретними мовами, тобто вміння з кожним говорити його мовою; готовність використовувати стилістичні засоби тієї чи іншої підмови; можливість розрізняти ділову та художню прозу під час продукування письмового тексту; переконливо висловитися мовою публічно; можливість співвідносити інтенції, мотиви, запрограмовані думки з їх способами об'єктивації в тексті. Для проходження цього рівня необхідно відповідати вимогам: можливість естетичного аналізу тексту; спроможність прогнозування сюжетних ходів художнього тексту; оперування прецедентними текстами художньої культури, видами словесності; можливість художньої критики.

Додаючи до мовленнєвої компетенції мовленнєвий досвід, С. Макеєва вважає, що «мовленнєва компетентність обумовлює вирішення мовних завдань й саморозвитку, у тому числі через наповнення знань додатковим матеріалом ...мовленнєвий досвід поруч із свідомістю виступає як інший структурний компонент мовленнєвої компетентності» (Макеєва, 2011: 7).

Підкреслює необхідність у мовленнєвої компетентності, сприйняття та породження мовленнєвих висловлювань, В. Лапіна. Вона вважає, що мовленнєва компетентність – це «практичне оволодіння мовою, базовими вміннями та навичками використання його словникового запасу, граматичного ладу, дотримання в усних та письмових висловлюваннях мовних норм у процесі комунікації, оволодіння всіма видами мовної діяльності для сприйняття і породження мовленнєвих висловлювань в життєво важливих ситуаціях спілкування» (Лапіна, 2012: 312).

Підтримає її думку, виокремлюючи необхідність вмінь у мовленнєвій компетентності, М. Манаєнкова. На її думку, під мовленнєвою компетентністю слід розуміти «вільне практичне володіння мовою на даній мові, вміння говорити правильно, швидко і динамічно як у діалозі, так і у вигляді монологу, добре розуміти усне і письмове мовлення, включаючи вміння виробляти і розуміти мову в будь-якому функціональному стилі» (Манаєнкова, 2014: 14).

О. Корніяка також підкреслює, що мовленнєва компетентність це сукупність знань та вмінь. На її розсуд, «мовленнєва компетентність – здатність особистості (система її знань та вмінь) до отримання інформації, адекватного розуміння її смислу, програмування і висловлення своїх думок; спроможність вільно (дохідливо, виразно) оперувати усним і письмовим висловлюванням; розглядається нами як структурна складова комунікативної компетентності» (Корніяка, 2016: 85).

Проаналізувавши дані визначення, можна підсумувати, що основними властивостями феномену «мовленнєва компетентність» є:

1. Здатність особистості застосовувати наявні мовні знання.
2. Можливості індивіда у створенні відповідного висловлювання своїх думок.
3. Здатність особистості отримувати інформацію, адекватно розуміти її зміст.

Виходячи з цього, можна обґрунтувати, що мовленнєва компетентність – це володіння вербалізацією, відповідними мовними засобами, ментального змісту думки, яку прагнуть висловити та можливість сприйняття інформації, що представлена доречними мовними засобами.

Дискусія. Компетентнісний підхід до сучасного освітнього процесу зумовлює необхідність розуміння понять ключових компетентностей у контексті професійного становлення особистості. При достатній вивченості категорій «мовна компетентність та «мовленнєва компетентність» досі

залишається момент термінологічної неоднозначності, що надає передумови для проведення дослідження.

Висновки. Проаналізувавши теоретичні підходи до становлення понять «мовна компетентність» і «мовленнєва компетентність» можна зробити висновок, що мовна компетентність є підґрунтям розвитку мовленнєвої. Мовна компетентність підтверджує засвоєння знань, а можливість їх застосування відображається у мовленнєвій. Аналіз показав, що основними властивостями феномену «мовна компетентність» є: знання про мову, знання її лексики, граматики, фонетики, семантики; знання правил вираження розумового змісту за допомогою засобів даної мови. Виходячи з цього, можна обґрунтувати, що мовна компетентність - це знання базових мовознавчих понять, правил, за якими породжуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація. Проведений аналіз властивостей феномену «мовленнєва компетентність» визначив, що загальними властивостями є: здатність особистості застосовувати наявні мовні знання; можливість індивіда створювати відповідне висловлювання своїх думок; здатність особистості отримувати інформацію, адекватно розуміючи її зміст. Виходячи з цього, можна обґрунтувати, що мовленнєва компетентність – це володіння вербалізацією, відповідними мовними засобами, ментального змісту думки, яку прагнуть висловити та можливість сприйняття інформації, що представлена доречними мовними засобами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning (2018). Доступно за URL: <https://inlnk.ru/ELzKk>

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, від «01» червня 2017 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648).

Богуш, А. М., & Гавриш, Н. В. (2007). Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. — К.: Вища шк., 542.

Василевич, А. П. (1983). Проблема измерения языковой компетенции // Лингвистические основы преподавания языка. М., 113-136.

Демська-Кульчицька, О. (2002). Мовна “competence” як об’єкт дослідження (проблема україномовного терміна) // Мовознавство. – К.: Пульсари, 224-228.

Залевская, А. А. (2007). Введение в психолінгвістику: Учебник. – Изд. 2-е, дополн. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 560.

Зимняя, И. А. (2010). Педагогическая психология : учебник для вузов : учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по педагогическим и психологическим направлениям и специальностям / И. А. Зимняя. Москва : Изд-во Московского психолого-социального ин-та ; Воронеж : МОДЭК, 447.

Иванова, А. Е. (1989). Языковая компетентность испытуемых в психологическом эксперименте // Язык и личность / Под ред. Д.Н. Шмелева. М., 127 — 131.

Иванчикова, Т.В. (2010). Речевая компетентность в педагогической деятельности: учебное пособие. - Москва: Флинта. Наука, 224.

Кирилина, Л. И. (2005). Современные технологии обучения русскому языку как средство повышения качества образования в условиях модернизации и профессиональная компетентность учителя. Современные наукоемкие технологии, 6, 82–88.

Корніяка, О. М. (2016). Комуникативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи/ Актуальні проблеми психології. V, 16, 82-92.

Кучерук, О. А. (2007). Шляхи формування мовленнєвої компетентності: психолінгвістичний підхід до навчання рідної мови // Гуманітарний вісник ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 12, 37 – 41.

Лапина, В.А. (2012). Проблема формирования речевой компетентности будущих горных инженеров в процессе изучения иностранного (английского) языка // образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. Материалы десятой международной конференции.- Санкт-Петербург: ЛГУ им. А.С. Пушкина. 10 (1), 311-314.

Леонтьев, А.А. (1997). Основы психолінгвістики. - М.: Смысл, 287.

Макеева, С.Г. (2011). Языковая компетенция как результат языкового развития / Ярославский педагогический вестник. 4 (II), 7-9.

Манаенкова, М. П. (2014). Речевая компетентность личности: содержание и структура / Социально экономические явления и процессы, 9, 11-19.

Селевко, Г.К. (2005). Энциклопедия образовательных технологий. – М.: Народное образование, 556.

Хомский, Н. (1972). Язык и мышление. – М.: Прогресс, 164.

Шахнарович, О. М., Сорокин, Ю.А. & Тарасов, Е.Ф (1979). Теоретические и прикладные проблемы речевого общения. М.: Наука, 326.

Шмелева, Т.В. (1997). Модель речевого жанра / Т.В. Шмелева // Жанры речи: сб. науч. ст. — Саратов: Колледж, 1, 91—963.

Шумарова, Н.П. (1994). Мовна компетенція особистості: соціопсихолінгвістичний аспект: автореф.: НАН України. Київ, 48.

REFERENCES

ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning (2018). Available at URL: <https://inlnk.ru/ELzKk>

Metodychni rekomendatsii, shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity, vid «01» chervnia 2017 № 600 (u redaktsii nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid «21» hrudnia 2017 № 1648) [Methodical recommendations on the development of standards of higher education].

Bohush, A. M., & Havrysh, N. V. (2007). Doshkilna linhvodydaktyka: Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy: Pidruchnyk [Preschool language didactics: Theory and methods of teaching children their native language: Textbook]/ Za red. A. M. Bohush. — K.: Vyshcha shk., 542.

Vasylevych, A. P. (1983). Problema yzmereniya yazykovoï kompetentsyy // Lnhvystycheskye osnovy prepodavaniya yazyka [The problem of measuring language competence // Linguistic foundations of language teaching]. M., 113-136.

Demska-Kulchytska, O. (2002). Movna “competence” yak ob’iekt doslidzhennia (problema ukrainomovnoho termina) [Linguistic “competence” as an object of research (problem of Ukrainian-language term)] // Movoznavstvo. – K.: Pulsary, 224-228.

Zalevskaia, A.A. (2007). Vvedeniye v psykholinhvystyku: Uchebnyk [Introduction to Psycholinguistics: Textbook]. – M.: Rossyisk. hos. humanyt. un-t, 560.

Zymniaia, Y.A. (2010). Pedagogicheskaia psykholohyia : uchebnyk dlia vuzov : uchebnyk dlia studentov vysshykh uchebnykh zavedenyi, obuchaiushchysia po pedagogicheskym y psykholohicheskym napravleniyam y spetsyalnostiam [Pedagogical psychology: a textbook for universities: a textbook for students of higher educational institutions studying in pedagogical and psychological areas and specialties] / Y. A. Zymniaia. - Moskva : Yzd-vo Moskovskogo psykholohosotsyalnoho un-ta ; Voronezh : MODЭК, 447.

Yvanova, A.E. (1989). Yazykovaia kompetentnost usrytuemykh v psykholohicheskom eksperymente [Linguistic competence of subjects in a psychological experiment // Language and personality] // Yazyk y lychnost / Pod red. D.N. Shmeleva. M., 127 — 131.

Yvanchykova, T.V. (2010). Rechevaia kompetentnost v pedagogicheskoi deiatelnosti: uchebnoe posobyе [Speech competence in pedagogical activity: a textbook]. - Moskva: Flynta. Nauka, 224.

Kyrylyna, L. Y. (2005). Sovremennyye tekhnolohyy obucheniya russkomu yazyku kak sredstvo povysheniya kachestva obrazovaniya v uslovyakh modernyzatsyy y professyonalnaia kompetentnost uchytelia [Modern technologies of teaching Russian as a means of improving the quality of education in terms of modernization and professional competence of teachers]. Sovremennyye naukoemkye tekhnolohyy. 6, 82–88.

Korniiaka, O.M. (2016). Komunikatyvna kompetentnist yak vyznachalny chynnyk profesiinoho samozdiisnennia vykladacha vyshchoi shkoly [Communicative competence as a determining factor in the professional self-realization of a high school teacher]/ Aktualni problemy psykholohii. V, 16, 82-92.

Kucheruk, O.A. (2007). Shliakhy formuvannia movlennievoi kompetentnosti: psykholinhvistychnyi pidkhid do navchannia ridnoi movy [Ways of formation of speech competence: psycholinguistic approach to teaching the native language]// Humanitarnyi visnyk DVNZ „Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody”: Naukovo-teoretychnyi zbirnyk. – Pereiaslav-Khmelnyskyi, 12, 37 – 41.

Lapyna, V.A. (2012). Problema formyrovannia rechevoi kompetentnosti budushchikh hornnykh ynzhenеров v protsesse yzuchennia ynostrannoho (anhlyiskoho) yazyka [The problem of formation of speech competence of future mining engineers in the process of learning a foreign (English) language]//obrazovanye cherez vsiu zhyzn: nepreryvnoe obrazovanyk v ynteresakh ustoichyvoho razvytyia. Materyaly desiatoi mezhdunarodnoi konferentsyy.-Sankt-Pyterburh: LHU ym.A.S.Pushkina.10, 1, 311-314.

Leontev, A.A. (1997). Osnovy psykholinhvystyky [Fundamentals of psycholinguistics]. - M.: Smysl, 287.

Makeeva, S.H. (2011). Yazykovaia kompetentsyia kak rezultat yazykovoho razvytyia [Language competence as a result of language development]/Iaroslavskiy pedahohicheskyy vestnyk. 4 (II), 7-9.

Manaenkova, M. P. (2014). Rechevaia kompetentnost lychnosti: sodержanye y struktura [Speech competence of the individual: content and structure]/Sotsyalno ekonomycheskiye yavleniya y protsessy. 9, 2014, 11-19.

Selevko, H.K. (2005). Entsyklopedyia obrazovatelnykh tekhnolohiy [Encyclopedia of educational technologies] – M.: Narodnoe obrazovanye, 556.

Khomskyy, N. (1972). Yazyk y myshlenye [Language and thinking]. – M.: Prohress, 164.

Shakhnarovych, O.M. (1979). (V soavt. s Sorokynym Yu.A. y Tarasovym E.F.). Teoretycheskiye y prykladnyye problemy rechevoho obshchennia [Theoretical and applied problems of speech communication]. M.: Nauka, 326.

Shmeleva, T.V. (1997). Model rechevoho zhanra [Model of the speech genre]/ T.V. Shmeleva // Zhanry rechy: sb. nauch. st. — Saratov : Kolledzh. 1, 91—963.

Shumarova, N.P. (1994). Movna kompetentsiia osobystosti: sotsiopsykholinhvistychnyi aspekt [Linguistic competence of the individual: socio-psycholinguistic aspect]: avtoref. NAN Ukrainy, Kyiv, 48.

O. Vlasenko

SPEECH AND LANGUAGE COMPETENCES OF PERSONALITY: THEORETICAL AND PSYCHOLOGICAL PROJECTION

Abstract

The article presents theoretical approaches to the definition of language competence and speech competence. It reveals general properties of these phenomena and the author's approach to the definition of these notions.

The aim of the research is the theoretical study of psychology of the development of language competence and speech competence concepts, as well as the description of the author's approach to the definition of these notions.

The goal is extrapolated to the need for theoretical substantiation of the author's approach to the definition of these concepts. One highlights the development process of these phenomena and determines the general properties of concepts, their interaction and interdependence.

The article analyzes the correlation of such concepts as key competencies, competence and expertise.

The research procedure involved the use of methods of analysis and synthesis, induction and deduction, in order to explain the author's approach to the definition of language competence and speech competence. This methodology allowed determining the main approaches of other scientists to these definitions. It is found that the above-mentioned definitions of the studied notions have common properties. One determines that language and speech competencies are interrelated as part and whole.

The result of the study was the statement of the general properties of language competence and speech competence phenomena, as well as the explanation of the author's approach to the definition of these notions.

The conclusions summarize the general properties of the definitions of language competence and speech competence. The author's definition of these concepts is described. One concludes that language and speech competencies are interrelated, and one is part of the other.

Key words: competence; key competencies; expertise; language competence; speech competence.